

УДК 339.543

ОСОБЛИВОСТІ МИТНИХ РЕЖИМІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Мельник М.В., аспірант
Міжрегіональна Академія управління персоналом

Стаття присвячена питанням визначення функцій митних режимів та умовам їх застосування за законодавством Європейського Союзу. Аналізуючи законодавчі акти ЄС, які регулюють відносини у митній сфері, автор визначає завдання та особливості митних режимів. У статті наводяться приклади як режимів, віднесених до митних чинним законодавством Європейського Союзу, так і тих процедур, які не мають цього правового статусу.

Ключові слова: митний режим, митна процедура, випуск для вільного обігу, спеціальні процедури, Митний кодекс Європейського Союзу.

Статья посвящена вопросам определения функций таможенных режимов и условиям их применения в соответствии с законодательством Европейского Союза. Анализируя законодательные акты ЕС, регулирующие отношения в таможенной сфере, автор определяет задачи и особенности таможенных режимов. В статье приводятся примеры как режимов, отнесенных к таможенным законодательством Европейского Союза, так и тех процедур, которые не имеют этого правового статуса.

Ключевые слова: таможенный режим, таможенная процедура, выпуск для свободного обращения, специальные процедуры, Таможенный кодекс Европейского Союза.

Melnik M.V. FEATURES OF CUSTOMS REGIMES ACCORDING TO EUROPEAN UNION LEGISLATION

Publication devoted to the definition of the functions of customs regimes and the conditions of their use in the European Union legislation. Analyzing the EU legislation regulating relations in the field of customs, the author defines the tasks and characteristics of the customs regimes. The article gives examples of customs regimes both in the current EU legislation and those procedures that do not have this legal status.

Key words: customs regime, customs procedure release for free circulation, special procedures, Customs Code of the European Union.

Постановка проблеми. Один із шляхів України до євроінтеграції полягає в удосконаленні митного законодавства з метою сприяння торговельним відносинам з країнами-членами Європейського Союзу, захисту інтересів вітчизняних підприємців та інтересів, які вимагають наповнення державного бюджету країни. Як слушно зазначає Д.В. Приймаченко, «перед Українською державою постала об'єктивна потреба переосмислення на методологічному рівні загальних проблем формування та здійснення митної політики як елементу державної політики» [1, с. 2]. При цьому, на що звертає увагу А.І. Калініченко, через рух України в напрямку зближення з Європейським Союзом найактуальнішим завданням сьогодення є найшвидша адаптація законодавства України до законодавства ЄС [2, с. 13]. У зв'язку з тим, що митні режими є одним із найбільш важливих інститутів законодавства в галузі державної митної справи [3, с. 12], вивчення досвіду Європейського Союзу у цій сфері є одним із ключових питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленню проблем, пов'язаних із сферою регулювання митних режимів, у тому числі в аспекті зарубіжної практики, присвячено увагу багатьох українських вчених. Серед них роботи Ю.М. Бисаги, А.І. Калініченко, М.М. Палінчака, Д.В. Приймаченка, І.В. Решетара, О.В. Чуприни та інших авторів. У той же час динамічний розвиток митного законодавства, зокрема, Європейського Союзу, вимагає від науковців і практиків постійного вивчення цього питання з метою запровадження цього досвіду для удосконалення вітчизняних нормативно-правових актів у відповідній сфері.

У зв'язку з набуттям чинності з 1 червня 2016 року Митного кодексу Європейського Союзу виникає потреба у порівнянні особливостей правового регулювання митних режимів в євро-

пейському законодавстві, чому і присвячується стаття.

Метою статті є визначення особливостей митних режимів та їх застосування за законодавством Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Види, а інколи і класифікація, митних режимів будь-якої країни встановлюються відповідним митним кодексом. Незважаючи на те, що нині чинним правовим актом в цій сфері є Модернізований митний кодекс Європейського Союзу (*Modernised Customs Code, MCC*), який затверджено Регламентом від 23 квітня 2008 року № 450/2008, з 1 червня 2016 року у повному обсязі набуває чинності Митний кодекс Європейського Союзу (*Union Customs Code, UCC*), затверджений Регламентом Європейського парламенту і Ради ЄС № 952/2013. Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення розроблених Міністерством фінансів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері оподаткування, митних питань та сприяння торгівлі» від 22 квітня 2015 року № 391-р [4] саме останній затверджено у переліку нормативно-правових актів Європейського Союзу, що підлягають імплементації до законодавства України у митній сфері. У зв'язку з цим питання щодо митних режимів Європейського Союзу насамперед доречно розглядати з огляду саме на цей законодавчий документ.

Так, статтею 5 Митного Кодексу Європейського Союзу, затвердженого Регламентом (ЄС) № 952/2013, встановлено три основних види митних режимів у Європейському Союзі, а саме: випуск для вільного обігу (*release for free circulation*); спеціальні процедури (*special procedures*); експорт (*export*). Водночас статтею 210 цього Митного Кодексу Європейського Союзу передбачено, що товари можуть бути поміщені під будь-яку з таких категорій

спеціальних процедур: зовнішній і внутрішній транзит (*transit, which shall comprise external and internal transit*); поміщення товару на митний склад або вільну зону (*storage, which shall comprise customs warehousing and free zones*); тимчасове ввезення та випуск для внутрішнього споживання (*specific use, which shall comprise temporary admission and end-use*); переробка товару всередині та назовні митної території Союзу (*processing, which shall comprise inward and outward processing*) [5]. Тобто загалом митне право Європейського Союзу фактично передбачає шість різновидів митних режимів. Вперше така класифікація була введена Модернізованим Митним Кодексом Європейського Союзу, затвердженим Регламентом (ЄС) № 450/2008 (статті 4 та 135). Проте новітньою редакцією Митного Кодексу ЄС (Регламент № 952/2013) передбачені деякі зміни. Наприклад, щодо зберігання товару на митних складах або вільній зоні. Так, статтею 135 Митного Кодексу ЄС в редакції 2008 року передбачено цей митний режим як «зберігання, що включає тимчасове зберігання, зберігання на митних складах і вільній зоні» [6]. У той же час Регламентом (ЄС) № 952/2013 встановлено лише зберігання на митних складах і вільній зоні як різновид митного режиму. На нашу думку, це пов'язано із прагненням законодавців більш чітко відокремити процедури, що безпосередньо пов'язані із збиранням мита, від інших операцій, які підлягають грошовим стягненням. Недвозначне визначення понять у нормативно-правовому акті в підсумку гарантує прозорість у відповідній сфері регулювання.

Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 року проголошує свободу обігу товарів по всій території ЄС [7, с. 15]. Цей принцип розповсюджується не тільки на товари, вироблені в країнах-членах Європейського Союзу, але і на імпортовані товари, випущені у вільний обіг із сплатою відповідних імпортованих мит. Випуск у вільний обіг додає іноземним товарам статус товарів Європейського Союзу [8, с. 58]. Відповідно до положень статті 201 Регламенту (ЄС) № 952/2013 процедура випуску для вільного обігу включає: 1) стягнення імпортованого мита відповідно до Єдиного митного тарифу; 2) якщо є така необхідність, інші стягнення на підставі відповідних нормативно-правових актів; 3) застосування програмних заходів (у тому числі заборон та обмежень) торгової політики; 4) проведення інших формальностей, передбачених відносно імпортованих товарів (стаття 203) [5].

Митна процедура експорту товарів є свого роду дзеркальним відображенням процедури випуску товарів у вільний обіг. За допомогою цієї процедури товари Європейського Союзу покидають митну територію ЄС і позбавляються свого митного статусу [8, с. 61]. Процедура експорту передбачає: 1) подання митної декларації; 2) в залежності від обставин: а) погашення або звільнення від імпортованого мита; б) виплати експортних субсидій; в) стягнення експортного мита відповідно до Єдиного митного тарифу; 3) проведення інших формальностей, передбачених відносно експортованих товарів; 4) застосування заборонних або обмежувальних заходів, зокрема тих, що стосуються суспільної моралі, державної політики або громадської безпеки, охорони здоров'я та життя людей, навколишнього середовища, захисту національних скарбів, що мають художню, або археологічну

цінність тощо; 5) митний контроль товарів, які експортуються (статті 158, 263, 267 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5].

До митних режимів, що передбачають спеціальні процедури, Модернізованим Митним Кодексом Європейського Союзу 2008 року та новітньою редакцією 2013 року віднесено зовнішній та внутрішній транзит. Процедури зовнішнього транзиту стосуються переміщення іноземних товарів в межах митної території Європейського Союзу та передбачають звільнення від: а) імпортованого мита; б) інших витрат, передбачених чинними правилами; в) заходів торговельної політики настільки, наскільки вони не забороняють ввезення або вивезення товарів на або з митної території Європейського Союзу (стаття 226 Регламенту (ЄС) № 952/2013). Процедури внутрішнього транзиту стосуються переміщення товарів Європейського Союзу в межах митної території Європейського Союзу або такого переміщення, яке почалось/закінчилось за митною територією без зміни митного статусу товарів (стаття 227 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5]. Процедури, пов'язані з транзитом товарів, крім Митного Кодексу Європейського Союзу, регулюються також іншими нормативно-правовими актами, наприклад, Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року [9]; Митною конвенцією про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів [10] тощо.

Процедура зберігання, яка стосується поміщення товару на митний склад або вільну зону, має на меті забезпечення зберігання товарів, що не підлягають вільному переміщенню на території Європейського Союзу. Вона передбачає зберігання: а) іноземних товарів (без стягування з них імпортованих мит та інших витрат, передбачених чинними правилами); б) товарів Європейського Союзу, для яких законодавство ЄС встановлює подібну процедуру при їх експорті. За Митним Кодексом, затвердженим Регламентом Ради Європейського співтовариства від 12 жовтня 1992 року № 2913/92, ці процедури регламентувались як окремі митні режими. З метою спрощення митних правил вже Митним Кодексом Європейського Союзу, затвердженим Регламентом (ЄС) № 450/2008, вони були об'єднані однією процедурою. Тримання товару на митному складі і території вільної зони має для економічних операторів суттєві переваги. Так, товари можна тримати до моменту їх випуску у вільний обіг без сплати імпортованих мит та непрямих податків, вони можуть брати участь у комерційному обороті [8, с. 62]. Процедура має необмежений термін, за виключенням товарів, термін зберігання яких обмежено станом, що ставить під загрозу життя й здоров'я людей або тварин тощо (стаття 238 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5]. Стосовно процедури поміщення товарів у вільну зону існують деякі особливості. Так, а) це товари, завезені безпосередньо з-за меж митної території Європейського Союзу; б) якщо вони були поміщені у митний режим, який завершився або зобов'язання за яким були виконані в момент поміщення цих товарів під режим вільної зони; в) якщо вони поміщені з метою отримання рішення, яке звільнює від сплати імпортованого мита або повертає надлишок від сплаченого; г) у разі застосування формальностей, передбачених іншими нормативно-правовими актами, крім митного законодавства (стаття 245 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5].

Тимчасове ввезення та випуск для внутрішнього споживання дозволяють ввозити в країни-члени Європейського Союзу іноземні товари, що підлягають реекспорту з повним або частковим звільненням від сплати митних зборів; інших витрат, передбачених чинними правилами; заходів торговельної політики настільки, наскільки вони не забороняють ввезення або вивезення товарів на або з митної території Європейського Союзу. Порядок тимчасового ввезення може бути використаний тільки за умови виконання таких вимог: а) товари не підлягають ніякій іншій переробці, окрім нормального зносу при їх використанні; б) існує можливість забезпечення ідентифікації таких товарів, а при відсутності заходів з ідентифікації має існувати можливість перевірки за еквівалентними товарами; в) держатель режиму зареєстрований за межами митної території Європейського Союзу; г) дотримані вимоги про повне або часткове звільнення від сплати мит (стаття 250 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5]. Імплементативний регламент визначає коло товарів, для яких можливе повне звільнення від сплати мита: професійне устаткування; товари, призначені для експонування на виставках; багаж пасажирів і деякі інші товари [8, с. 62]. Строк знаходження товарів у режимі тимчасового ввезення, згідно із статтею 251 Регламенту (ЄС) № 952/2013, складає 24 місяці. Проте за виняткових обставин на підставі обґрунтованої заяви митні органи можуть надати відстрочку. При цьому максимальний термін не може перевищувати 10 років, крім випадку непередбаченої події (стаття 252 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5]. Митне законодавство Європейського Союзу передбачає спрощений порядок проходження процедури тимчасового ввезення. Для тимчасового ввезення особистих речей пасажирів, спортивного інвентарю, а також транспортних засобів взагалі не вимагається письмової заяви і дозволу [8, с. 63].

Також Модернізованим Митним Кодексом Європейського Союзу 2008 року та новітньою редакцією 2013 року в одну процедуру об'єднані такі митні режими, як переробка товару всередині та назовні митної території Союзу. Ці митні режими Митним Кодексом, затвердженим Регламентом Ради Європейського Співтовариства від 12 жовтня 1992 року № 2913/92, розглядались як окремі процедури. Режим переробки товару всередині та назовні митної території Європейського Союзу, як і інші спеціальні процедури, передбачає пільги у вигляді звільнення від сплати мита та застосування інших заходів торгової політики. Однак цей режим встановлюється за виконання певних умов. Так, наприклад, процедура переробки товару назовні митної території Союзу (outward) не допускається, якщо: а) вивезення товарів призводить до погашення або ремісії імпортного мита; б) ситуація стосується товарів, які до вивезення були випущені для вільного обігу із звільненням від сплати мита або за зниженою митною ставкою; в) вивезення товарів призводить до експортного повернення; г) йдеться про товари, відносно яких фінансові пільги надаються відповідно до спільної сільськогосподарської політики Європейського Союзу (стаття 259 Регламенту (ЄС) № 952/2013) [5]. Мета цієї процедури полягає в наданні європейським компаніям можливості ввозити товари з третіх країн для їх промислової переробки без сплати ввізних митних зборів. Подібний порядок надає переробній промисло-

вості країн ЄС переваги перед виробниками з третіх країн і, крім того, стимулює експорт із ЄС [8, с. 64].

У Митному Кодексі, затвердженому Регламентом Ради Європейського Співтовариства від 12 жовтня 1992 року № 2913/92, крім перелічених митних режимів, до їх складу також було віднесено: реекспорт з митної території Співтовариства, руйнування, залишення в казну (стаття 4) [11]. У Модернізованому Митному Кодексі Європейського Союзу 2008 року та новітній редакції Митного Кодексу 2013 року процедури, що стосуються реекспорту, утилізації та залишення в казну, передбачені, але їх позбавлено статусу митного режиму. Коментуючи положення Митного кодексу Спільноти 1992 року, Ю.М. Бисага, М.М. Палінчак, І.В. Решетар звертають увагу на те, що загальною умовою для знищення або відмови є відсутність додаткових витрат у митних органів [8, с. 64]. Тобто при застосуванні цих процедур відсутня така обов'язкова ознака митного режиму, як сплата мита. Крім того, ще одна з причин виключення законодавцями Європейського Союзу зазначених процедур як різновидів митного режиму може полягати у зникненні митних правовідносин при їх здійсненні. Так, при процедурі утилізації товару фізично знищується предмет, який повинен підлягати митному збору. А при відмові на користь держави зникає один із двох суб'єктів митних правовідносин – економічний оператор, який припиняє свої права власності на предмет, який повинен підлягати митному збору, та передає їх безпосередньо суб'єкту владних повноважень. Процедура реекспорту за своєю суттю та практичним втіленням передбачає, що товари вивозяться за межі митної території без сплати ввізного мита (стаття 85 Митного Кодексу України) [12]. Тобто при реекспорті, як і при утилізації та залишенні в казну, відсутня така обов'язкова ознака митного режиму, як сплата мита. Таким чином, виключення у Митному Кодексі Європейського Союзу, який затверджений Регламентом (ЄС) № 952/2013, цілком логічно. Цим самим законодавець максимально звужує поняття того, що відноситься до митного режиму. А це веде до спрощення та прозорості митного законодавства.

Висновки. Отже, через розширення торговельних взаємовідносин України із країнами-членами Європейського Союзу, необхідність їх сприяння та імплементатії національної правової системи до норм законодавства ЄС необхідно враховувати досвід Європейського Союзу у цій сфері щодо спрощення та прозорості при удосконаленні вітчизняного митного законодавства. Для подальших досліджень перспективними має стати вивчення зарубіжного досвіду щодо протекціонізму та вільної торгівлі як основних напрямів розвитку правового регулювання інституту митних режимів та шляхів підвищення ефективності правового регулювання митних режимів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Д.В. Приймаченко ; Нац. академ. держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2007. – 43 с.
2. Калініченко А.І. Систематизація митного законодавства: сутність та форми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :

спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.І. Калініченко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2015. – 24 с.

3. Чуприна О.В. Правове регулювання митних режимів переробки : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.В. Чуприна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2015. – 216 с.

4. Про схвалення розроблених Міністерством фінансів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері оподаткування, митних питань та сприяння торгівлі : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2015 року № 391-р // Офіційний вісник України. – 2015. – № 34. – Ст. 1018.

5. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of October 9, 2013 laying down the Union Customs Code // Official Journal. – № L 269. – P. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2013:269:TOC>.

6. Regulation (EC) No 450/2008 of the European Parliament and of the Council of April 23, 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code) //

Official Journal. – № L 145. – P. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2008:145:TOC>.

7. Конституційні акти Європейського Союзу / упорядник Г.В. Друженко ; за заг. ред. Т.М. Качки. – К. : Видавництво «Юстініан», 2005. – 512 с.

8. Право Європейського Союзу : Курс лекцій / [Ю.М. Бицага, М.М. Палінчак, І.В. Решетар]. – Ужгород, 2007. – 156 с.

9. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975 року (ред. від 29 травня 2008 року) // Офіційний вісник України. – 2007. – № 3. – Ст. 138.

10. Митна конвенція про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А.) від 6 грудня 1961 року // Таможенні ведомості. – 1996. – № 1. – С. 124–146

11. Регламент Ради (ЄС) № 2913/92 від 12 жовтня 1992 року про створення Митного кодексу Співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_742/conv/print1453565435189907.

12. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI (ред. від 7 січня 2016 року) // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.

УДК 342.95

МИТНИЙ РЕЖИМ ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

Мельник О.М., к. ю. н.,
доцент кафедри фінансового права
Університет державної фіскальної служби України

У статті розглядаються основні питання регулювання митного режиму транзиту в Україні. Автор акцентує увагу на проблемних питаннях регулювання транзиту та напрямках реформування політики держави у цій сфері.

Ключові слова: митна сфера, транзитні потоки, митні платежі, транзит.

В статье рассматриваются основные вопросы регулирования таможенного режима транзита в Украине. Автор акцентирует внимание на проблемных вопросах регулирования транзита и направлениях реформирования политики государства в этой сфере.

Ключевые слова: таможенная сфера, транзитные потоки, таможенные платежи, транзит.

Melnyk O.M. CUSTOMS TRANSIT IN UKRAINE

In the article the basic regulation of customs transit regime in Ukraine. The author focuses on the problematic issues of regulation of transit and reforming policy in this direction.

Key words: customs area, transit flows, customs duties, transit.

Постановка проблеми. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни є важливою складовою державної політики. Ефективність формування й використання митних режимів безпосередньо впливає на впровадження митної політики держави, а також на рівень економічної стабільності країни. Питання митного режиму транзиту в Україні є досить актуальним та потребує додаткового вивчення.

Ступінь розробленості проблеми. Питання митного режиму транзиту в Україні досліджували такі видатні науковці, як Н.В. Осадча, Д.В. Приймаченко, О.Ю. Бакаєва, І.О. Бондаренко, О.П. Гребельник, Ю.М. Дьомін, А.В. Дусик, Т.О. Коломосьць, О.В. Константа, О.В. Константи́й, Т.В. Корнева, К.В. Бережна та інші.

Виклад основного матеріалу. Україна перебуває у стані реформації та стрімкого наближення до європейських стандартів ведення політики у всіх сферах економічного життя країни. Митна сфера не є виключенням. Неможливо переоцінити значущість митної сфери в економіці будь-якої країни. Так історично склалося, що Україна займає дуже вигідне географічне поло-

ження, що надає виключно сприятливі можливості для використання всіх ресурсів. Розташування країни на перехресті транзитних потоків товарів надає можливість забезпечення доходів до Державного бюджету. Недаремно, одним з пріоритетних напрямів діяльності Державної фіскальної служби України є поповнення державного бюджету за рахунок стягнення митних платежів, у тому числі за транзит митною територією України.

Завдяки активізації зовнішньоекономічної діяльності, поширенню міжнародного співробітництва та інтеграції, інтернаціоналізації виробництва саме транзит в наш час перетворюється на один з найважливіших митно-правових режимів.

Ефективне використання таких факторів, як вигідне географічне положення на карті Європи та транспортний комплекс, що у сукупності створюють передумови для перетворення України в транзитну державу, здатне забезпечити розвиток зовнішньої торгівлі та міжнародного економічного співробітництва; нормальне завантаження транспортних артерій країни; до-